

106. Tiistaina 25 päivänä lokakuuta 1988

kello 17.45

Siv.

Päiväjärjestys

Hallituksen esitys n:o 144
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

Siv.

Esitellään:

1) Ehdotus laiksi yhden tuomarin istunnossa käsiteltävistä rikosasioista 3106
Hallituksen esitys n:o 159
Lakivaliokunnan mietintö n:o 12

2) Ehdotukset laiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta ”
Hallituksen esitys n:o 136
Lakialoite n:o 75
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

3) Ehdotus laiksi tuontimaksulakiin liittyvän tuontimaksutaulukon väliaikaisesta muuttamisesta ”
Hallituksen esitys n:o 163
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

4) Ehdotus laiksi passilain muuttamisesta ”
Hallituksen esitys n:o 123
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12

5) Ehdotus laiksi virallisista kääntäjistä 3107
Hallituksen esitys n:o 47
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16

6) Ehdotus laiksi Anna Tapion koulusta ”
Hallituksen esitys n:o 168
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

7) Ehdotus laiksi maataloustulolain muuttamisesta ”

8) Hallituksen esitys n:o 194 laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 3107

9) Hallituksen esitys n:o 191 laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta 3111

10) Hallituksen esitys n:o 192 laiksi metsänparannuslain 13 §:n muuttamisesta ”

11) Hallituksen esitys n:o 197 laiksi jätehuoltolain muuttamisesta ”

12) Hallituksen esitys n:o 189 laiksi lukiolain 21 §:n muuttamisesta ”

13) Hallituksen esitys n:o 188 laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta 3112

14) Hallituksen esitys n:o 190 laiksi vesi- ja ympäristöhallinnosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ja laiksi vesilain muuttamisesta ”

15) Hallituksen esitys n:o 187 laiksi terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 3 §:n muuttamisesta ”

16) Hallituksen esitys n:o 196 laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työtai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta ”

17) Ed. Moilasen ym. lakialoite n:o 101 laiksi vuodelta 1989 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista ”

18) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1987 (K n:o 13) 3112

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Ilmoitusasia:

Uusi hallituksen esitys

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluun lokakuun 21 päivästä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 185, joka nyt on edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi yhden tuomarin istunnossa käsiteltävistä rikosasioista

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 159, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotukset laiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt halli-

Siv. tuksen esitys n:o 136 ja lakialoite n:o 75, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotus laiksi tuontimaksulakiin liittyvän tuontimaksutaulukon väliaikaisesta muuttamisesta

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 163, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi passilain muuttamisesta

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 123, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus laiksi virallisista kääntäjistä

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 47, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi Anna Tapion koulusta

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 168, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotus laiksi maataloustulolain muuttamisesta

Esitellään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 144, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Ehdotuksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 194 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Hallitus on tehnyt verouudistuksen, jonka seurauksena eräät kunnat menettävät tulojaan. Näinhän ei olisi tarvinnut uudistusta tehdä. Lapsiperheiden tukeminen esimerkiksi, sinänsä hyvin tarpeellinen tukemisen kohde, olisi voitu hoitaa vaikkapa lapsilisiä korottamalla. Tällöin ei olisi syntynyt ongelmia, jotka nyt käsittelyssä ovat. Nyt meillä kuitenkin tämä ongelma on.

Minä olen sitä mieltä, että niitä kuntia, jotka ovat menettämässä, on tuettava. On kuitenkin valittava oikea ja asianmukainen tapa. Tapa ei ole nyt oikea ainakaan niiden tietojen osalta, jotka olen kotikaupungistani saanut. Muualta minulla ei ole siis henkilökohtaisia tietoja. Mutta nämä tiedot ovat kahdeksannen kantokyy- luokan kunnasta.

Kun Turun ensi vuoden budjettia ollaan paria aikaa valmistelemassa, on valmistelussa käynyt ilmi, että verouudistuksen ja ensi vuoden budjettiin ehdotetut valtionosuuksien leikkaukset merkitsevät yhteisvaikutukseltaan arvion mukaan miinusta 7 milj. mk, ehkä peräti 10—11 milj. mk. Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys merkitsee ilmeisesti 3 milj. markan menetystä.

Todettakoon tässä samassa yhteydessä, että Turun kaupungin talous on vinhaa vauhtia rapautumassa. Lähitulevaisuudessa oltaneen jo suurimmista kaupungeista pahiten velkautunut, ja juuri sosiaali- ja terveydenhuollossa ja näissä palveluissa on suurimmat ongelmat.

Minä en siis voi pitää oikeana sitä, että Turun kaupungilta tämän lakiesityksen yhteydessä leikataan tuloja noin 3 milj. markan edestä niin, että verouudistuksen ja näiden molempien valtionosuuksien leikkausten yhteisvaikutus merkitsee Turun kaupungille 7 milj. markan menetystä, ehkä 10—11 milj. markan menetystä.

Turun kaupungissa tosin tämä sama akseli on

hallinnassa ja vallinnassa, eli kokoomus ja sosialidemokraatit siellä taloudestakin huolta pitävät. Ehkä he ovat sitten sitä mieltä, että kun talous on oikein huonosti pantu menemään, niin annetaan sen mennä vieläkin huonommin, otetaan niitä miinuksia sitten vain vaikka täältä eduskunnan salista alkaen. Minä en voi henkilökohtaisesti tällaista menoa hyväksyä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on jonkin edustajan puheenvuoron kanssa joltakin osin täysin eri mieltä, niin on syytä käyttää kommenttipuheenvuoro.

Totean kuitenkin, että pohjimmitaan olen sitä mieltä, että ensimmäisellä sijalla ovat nämä perhepoliittiset asiat, perheitten kohtalo. Jos olisi ajateltu riittävän pitkälle, niin hallitus olisi varmasti menetellyt niin kuin ed. Astala totesi eli lähtenyt lapsilisien korottamisen tielle. Sitähän muun muassa sosialidemokraattinen puolue ennen vaaleja varsin voimakkaasti esitteli pyrkinessään kolminkertaistamaan lapsilisät.

Toisekseen, ei ajateltu sitä, kuinka kunnille saattaisi käydä.

Kolmanneksi mentiin svol-asteikko-operaatioon. Viimeksi mainitussa kohdassa olen jyrkästi eri mieltä kuin ed. Astala. Mielestäni silloin, kun maailmassa jaetaan rajallista varallisuutta, täytyy menetellä juuri sillä tavalla kuin hallitus on menettelemässä, eli leikataan parhaiten tulevien päästä ja siirretään heikoimmin tulevien päähän. Tässä tapauksessa vain tuo leikkaus on jäänyt liian pieneksi. Siirron olisi pitänyt nimenomaan olla paljon suurempi ensimmäisen, toisen, kolmannen ja neljännen kantokykyluokan kunnille niin, että se olisi todella tuottanut sen totaalisen kompensaation, jonka nuo kunnat tarvitsevat toimiakseen kunnan välineinä kuntalaisten asioiden hoidossa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Astala otti esimerkin Turun kaupungista. Suurin piirtein samanlaisen puheenvuoron voisi käyttää Tampereen kaupungin kohdalta. Tilanne on hyvin samanlainen. Tämän vuoksi olen samaa mieltä kuin ed. Astala puheenvuorossaan.

Ed. Pulliainen sen sijaan on vetänyt varsin kummallisen johtopäätöksen, kun hän haluaa nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevasta valtionosuusasteikosta pois etelän kaupungeilta, joissa juuri tämä alue on jäänyt kehittymättä sen vuoksi, että hallitukset eivät ole

halunneet siihen osoittaa määrärahoja. Ed. Pulliaisen kannanottoa on hyvin vaikea ymmärtää. Toivon, että hän asiaan paremmin perehtyttyään muuttaa kantaansa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eivät Oulun kaupungin kassassa eikä Tampereen tai Turun kaupungin kassassa rahat ole korvamerkittyjä, ei missään nimessä. Ne ovat kokonaispotti tuloja, ja niiden tulojen mukaan pitää elää. Silloin kun varallisuutta on ja kunta on korkeimpiin kantokykyluokkiin sijoitettuna, silloin on varaa hoitaa asiat sillä yleisvarallisuudella, mikä noilla kunnilla on.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle toteaisin, että hänen mielessään liikkuu aika lailla erikoisia leikkauksien kohteita. Nimittäin kun leikataan kunnallistaloudesta, se merkitsee sitä, että painetta veroäyrin nostamiseen syntyy, ja se tietenkin merkitsee sitä, että pieni- ja keskituloiset maksavat eniten, koska hehän juuri kunnallisverosta eniten maksavat. Tätäkö ed. Pulliainen haluaa?

Minun mielestäni leikkauksien kohteita olisi toki erittäin paljon, onnistuneempia kohteita nimittäin. Voitaisiin leikata vaikka suurituloisten verohelpotuksista — ei merkitsisi mitään eikä tuntuisi missään. Otettaisiin esimerkiksi varallisuusveroa enemmän, siis nostettaisiin varallisuusveroa. Monia muita kohteita olisi todella, joista voisi leikata. Silloin ei millään tavalla köyhää kosketettaisi. Jos ajatellaan, että puolustuslaitoksellekin eli armeijalle annetaan 6 700 milj. mk, niin siitäkin voisi vähän ottaa — eikä tapahtuisi vielä mitään. Muutama pyssymääräraha pois — mitään ei tapahtuisi Suomen puolustukselle.

Toisin sanoen, ed. Pulliaisella on mielestäni väärät leikkauksien kohteet, kun hän ajattelee, että kunnallistaloudesta voidaan leikata.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Astalalle ja ed. Stenius-Kaukoselle haluaisin todeta, että kompensointitarvehan johtuu nimenomaan siitä, että kunnallisveroa verouudistuksen kautta kevennetään lapsiperheiltä, eläkeläisiltä ja pienituloisilta kunnallisverotuksessa tapahtuvan perusvähennyksen korottamisen kautta. Kun näitä lapsirikkaita kuntia ovat pääsääntöisesti alempien kantokykyluokkien kunnat, niin on kohtuullista ja

oikein, että se niille kompensoidaan. Taas nykyistä tiukemmin verolle tulevien etuuskien, kuten asuntoetu, autoetu ja lounassetelit jne., saajat ovat pääsääntöisesti suhteellisen hyvätuloisia, joita on hyvin runsaasti kahdeksannen kantokyluokan ja sitä ylemmissä kunnissa. On laskettu, että näiden kiristytvä verotus kompensoi näille kunnille täysimääräisesti ne menetykset, jotka asteikkojen muutoksilla aikaansaadetaan. Tämä on aivan oikeaa veropolitiikkaa ja oikeaa valtion tukipolitiikkaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahonen jo osoitti sen, kuinka veropohja on laajentunut tuolla verotarkaisulla, mitä hallitus eduskunnalle tarjoilee, ja siten verotulot kasvavat. Muutoin en sitä verotarkaisua rupea puoltamaan, mutta totean tämän teknisen tuloksen.

Sen sijaan totean ed. Astalalle varsinaisena kommenttina sen, että Pohjois-Suomesta löytyy sellaisia kuntia, joissa on 18 penniä veroäyrin hinta. Kannattaisi olla erinomaisen huolissaan niistä pienituloisista ihmisistä, jotka joutuvat sellaisen maksamaan.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ahosen puheenvuoron johdosta on pakko tuoda esille vielä muutama tosiasia.

Tampereen kaupungin kohdalla on valtionosuuksien leikkausten vaikutus 10 milj. mk. Verotulojen lisäykseksi on arvioitu noin 1 milj. mk, eli miinuksen puolelle menee ja kirkkaasti. Kuten ed. Astalakin sanoi, niin leikkauksen kohteita kyllä löytyisi, mutta nyt tämä valittu kohde on todella valittu väärin, sillä tämä kohdistuu juuri näiden kaupunkien vähäosaisiin ihmisiin, niihin jotka tarvitsevat terveydenhuollon palveluja, niihin jotka tarvitsevat sosiaalihuollon palveluja. Juuri näiden kuntien köyhiin ihmisiin hallitus langettaa nyt nämä lisämaksut, että heidän tarvitsemiaan palveluja ei voida kehittää. On kai näilläkin kaupungeilla oikeus kehittää valtion tuella terveydenhuoltoa ja sosiaalihuoltoa niin kuin ovat alhaisen kantokyluokan kunnat voineet tehdä ja paljon suuremmilla valtionosuuksilla. Tämä leikkaus osuu täysin väärään kohteeseen.

Niin kuin ed. Astala sanoi, myös minä olen sitä mieltä, että Tampereenkin kaupungista ja varmasti Turun kaupungista löytyy niitä tahoja, joiden verotusta voitaisiin kiristää ja joiden palveluja heikentää, mutta tämä osuu väärään nilkkaan.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle totean, että olen erinomaisen huolestunut niistä kunnista, joista hän äsken puhui. Sen tähden olenkin täällä todennut, että niitä pitää tukea.

Ed. Ahoselle totean, että kannattaisi uskoa Turun kaupungin suunnittelupäällikön antamaa tietoa varsinkin, kun suunnittelupäällikkö sattuu olemaan vielä puoluetoveri ed. Ahoselle. Kun puhutte siitä, että verouudistus on tuomassa niin paljon mm. Turun kaupungille, se on silkkaa pötyä. Laskelman mukaan, josta jo puheenvuorossani kerroin, verouudistuksen ns. tuotto sekä valtionosuuksien leikkaukset yhteensä merkitsevät vähintään 7 milj. markan menetystä. Tämä tieto on annettu vastikään kaupunginhallitukselle, joka budjettia valmistelee. En nyt usko, että Turun kaupungin suunnittelupäällikkö aivan pötyä kaupunginhallitukselle esittäisi.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Kun puhutaan kehittämisestä, alueiden kehittämisestä, paikkakuntien, kuntien kehittämisestä ja siitä, että toiset kunnat ovat pidemmällä kehityksessään kuin toiset, luulisi, että kehitystä suunnataan niin, että niitä kuntia, joissa kehitys ei vielä ole riittävän pitkällä, yritettäisiin saada eteenpäin, eikä niin päin, että kun on kuntia, joissa on kehitytty pidemmälle ja on enemmän palveluja, niissä sitten otettaisiin takapakkia, jotta päädyttäisiin suurin piirtein samaan tasoon eri kuntien välillä. Täällä on nyt nimenomaan esitetty maamme kehittämiseksi sitä linjaa, että jos jossakin menee hieman paremmin, sieltä täytyy leikata mahdollisimman paljon, jotta kaikilla menisi yhtä huonosti.

Täällä todettiin, että on 18 pennin kuntia. On valitettavasti niitä joissa kunnallisveroäyrin hinta on 18 penniä ja on vielä enemmänkin. Mutta miten näitä kuntia sillä autetaan, että kaikkien muidenkin kuntien veroäyrin hintaa nostetaan 18 penniksi taikka vielä korkeammaksi? Tämä on aivan järjetön suunnittelun ja kehittämisen lähtökohta. Tässä nimenomaan toimitaan kurjistamisperiaatteen mukaisesti, kun pitäisi toimia hyvinvoinnin lisäämisperiaatteen mukaisesti.

Toisaalta, kun seurataan aluepoliittisia ja muita lakeja, joita hallitus on viime aikoina antanut tiuhassa tahdissa eduskunnalle, voidaan aivan suoralta kädeltä perustellusti todeta, että kuntien pitkän tähtäimen suunnittelu on mahdotonta ja kuntien järkevä suunnittelu on mah-

dotonta, koska suunnittelun täytyy perustua talouslaskelmiin. Kun ei tiedetä, miten paljon varoja on käytettävissä, ei voida suunnitelmia tehdä järkiperusteisesti. Mihin tällainen taloudenhoito, tällainen suunnittelu johtaa? Se johtaa umpikujaan.

Nimenomaan hallituksen monet aluepoliittiset lait ja nimenomaan nyt annettu esitys ovat kuntien järkiperäistä, tarkoituksenmukaista ja taloudellista toimintaa vaikeuttavia lakeja, nimenomaan niiden kuntien, jotka ovat pärjänneet vähän paremmin kuin ehkä toiset kunnat. Mikä pahinta, tämä leikkaus koskee näissä kunnissa nimenomaan niitä alueita, niitä hallinnonaloja, jotka ovat vaikeimmassa asemassa näissä kunnissa. Jos ajatellaan Turku, Tampere, Helsinki, Espoo, Vantaata, näissä nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalla on vaikeimmat ongelmat. Juuri tälle alueelle, tälle hallinnonalalle hallitus iskee. Ei tässä ole mitään järkeä. On selvää, että näiden kaupunkien on pystyttävä tulemaan toimeen myös tämän hallituksen hyväksi näkemän lain kanssa. Mihin se johtaa? Se johtaa nimenomaan siihen, että rahoja revitään kaikilta mahdollisilta hallinnonaloilta, kehitystä leikataan joka puolella, jotta sosiaali- ja terveystoimeen saadaan riittävästi varoja, koska tältä hallinnonalalta varoja ei saa tinkiä. Sosiaali- ja terveydenhuolto on se, jonka kehitys pitää turvata kaikissa tilanteissa ja kaikissa olosuhteissa.

Lakiesityksen vielä voisi hyväksyä muun muassa pääkaupunkiseudun osalta, jos se olisi ainoa tämänsuuntainen, mutta kun kaikki erityistoimet ja pääkaupunkiseudun kehittämistä koskevat hallituksen esitykset ovat iskuja näitä kuntia kohtaan, sitä ei voi ymmärtää, kun tämänkin hallituksen velvollisuutena on kehittää koko maata ja kehittää sitä nimenomaan siltä linjalta, että siellä, missä olot ovat heikommat, oloja kohennetaan niin, ettei kuitenkaan kurjisteta niitä alueita, joissa olot ehkä ovat hieman paremmat kuin toisella alueella.

Se, että sosiaali- ja terveystoimen hallinnonalalla leikataan valtionosuuksia, heijastuu kaikille aloille. Muun muassa pääkaupunkiseudulla se heijastuu myös pääkaupunkiseudun yritys- ja elinkeinoelämään. Se heijastuu myös kansainvälisiin yhteyksiin, siihen, miten saadaan kansainvälistä kauppaa, ulkomaankauppaa hoidetuksi. Yrityksille, jotka näillä alueilla tekevät ulkomaankauppaan liittyvää yritystoimintaa, ei voida luoda sellaisia edellytyksiä, kuin ne tarvitsisivat, siinä määrin kuin ne voi-

taisiin luoda, jos kunnilla olisi hieman liikkumavaraa. Tätä liikkumavaraa nimittäin juuri nyt annetulla lakiesityksellä hallitus yrittää kunnilta saada pois. Meillä ei ole yhtään varaa vaikeuttaa myöskään ulkomaankaupan toimintamahdollisuuksia, sillä viime vuosinahan meillä on vienti huolestuttavan vähäisessä määrin kasvanut, kun tuonti vastaavasti on huimasti lisääntynyt ja vaihtotasevaje on jo se, mikä se on, ja koko ajan tulee yhä syvemmäksi, kuten muun muassa tänä päivänä lehdistä olemme saaneet lukea. Siinä kohtaa on syytä uskoa lehden antamiin tietoihin. Nämä samat tiedotahan ilmenevät erilaisista tilastoista.

On erittäin monia syitä, minkä takia ei tulisi kehitystä suunnata sillä tavoin kuin hallitus nyt tekee. Toisaalta olisi myös tässä kohden muistettava se, että jos kunnan koko on kovin pieni, silloin peruspalvelujen järjestäminen on kohtuuttoman kallista ja epätaloudellista. Jos talonpoikaisjärjellä tätä tilannetta ajatellaan, silloinhan olisi luonnollisinta alkaa keskustella siitä, miten voitaisiin entistä paremmin toimia yhteistyössä ja miten voitaisiin vaikkapa kuntia yhdistää, mutta tämä keskustelun aihehan on niin tulenarka suomalaisessa politiikassa, että suomalaiset poliitikot eivät siitä voi keskustella. Kun siitä aiheesta muun muassa ei voida keskustella, jotta päästäisiin järkiperäiseen aluepolitiikkaan, silloin saamme toinen toisensa perään lakiesityksiä, jotka ovat sen suuntaisia kuin nyt eduskunnalle annettu hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveyshuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta on.

Toivottavaa olisi, että asiaan saataisiin korjaus ja kehityksen periaatteeksi hyväksyttäisiin se, että vaikeammassa asemassa olevat ja köyhemmät kunnat saatetaan nykyistä parempaan asemaan eikä niin, että ne, jotka ovat tavalla taikka toisella kehittyneet, kurjistettaisiin.

Ed. A h o n e n : Herra puhemies! Sekä ed. Moilasen puheenvuoron johdosta että ed. Astalalle ja ed. Stenius-Kaukoselle: Lukujen paikkansapitävyydestä en tietenkään halua kiistellä. Ei niitä lukuja tee uskottavammaksi taikka epäuskottavammaksi se, onko jonkin laskelman takana joku puoluetoveri vai ei. Kysymyksen asiassa on siitä, että siinä pelataan ns. nollasummapeliä eli menetykset alemman kantonkykyluokan kunnille, jotka jo kunnallisveron perusvähennyksen korotuksen johdosta sekä myös lapsivähennyksen korotuksen johdosta

menettävät selvästi verotulojaan saamatta vastineeksi verotuottoja sieltä, missä verotusta kiristetään selvästi, on tarkoitus korvata. Tässähän tavallaan hallitus toimii vähän niin kuin Robin Hood, että ottaa rikkailta ja antaa köyhille, mikä on mielestäni aivan oikea linja.

Kun katsellaan sitä, että kyseessä on noin 77 milj. markan summa, joka vähän kantokykyluokasta riippuen eri tavalla siirtyy paikasta toiseen, ja kaikki valtion siirtomenot kunnille ovat useita kymmeniä miljardeja markkoja, kyse on loppujen lopuksi aika pienestä kauneuspilkusta. Huomaatan vielä siitäkin, että kyseessä on määräaikainen lakiehdotus, joka koskee vain vuosia 1989 ja 1990, ja uusi esitys todellisten tietojen pohjalta tullaan antamaan eduskunnalle vuoden 1990 loppuun mennessä.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Edellisen johdosta totean sen, että kun hallitus on kokonaisverouudistusesityksen, suunnitelman tehnyt, nimenomaan hallitusohjelmassa todetaan kokonaisverouudistuksen osalta, että kokonaisverouudistuksessa eivät kunnan ja valtion verokertymät vähene eli että kunta saa sen verokertymän, minkä se on tähän astikin saanut. Siinä ei ole puhuttu nimenomaan siitä, minkälaiset kunnat. Vähennykset, kun ne on tehty, lapsivähennykset ja muut, jotka vaikuttavat sitten kunnallisverotuloja vähentävästi, ovat olleet tiedossa ja harkittuja, kun verouudistusta on kaiken kaikkiaan tehty. Tässä yhteydessä ne olisi pitänyt ottaa huomioon.

Verouudistuksen hengen ja sisällön pitää olla se, että ei tingitä näin keskeisistä alueista kuin sosiaali- ja terveydenhuolto, ja varsinkin, ettei tingitä niillä paikkakunnilla, joilla lainsäädännön vuoksi etenkin terveydenhuolto, kansanterveystyö, on vuosien mittaan jäänyt jälkeen muiden alueiden kansanterveystyön kehityksestä ihan valtiovallan suunnitelmallisuuden johdosta.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Tämä hallitus ei varmastikaan ole syypää siihen, että kansanterveystyön ja muitten sosiaalialan palvelujen kehittäminen esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, johon ed. Moilanen puheenvuorosaan viittaa, ei ole tapahtunut sillä tavalla kuin alueen väestökasvu olisi edellyttänyt. Mutta siitä kai ei nyt varmasti voida yksinomaan hallitusta syyttää, vaan kyllä siinä on pääkaupunkiseudun kunnilla myös oma osuutensa, että näin on tapahtunut.

Haluaisin edelleen korostaa ja alleviivata sitä seikkaa, että kun verouudistuksesta on päätetty, on todella päätetty niin, että tämän johdosta kuntien talous turvataan. Kun tässä nyt tehdään pieni oikaisu, tämä tapahtuu hyvässä yhteistyössä kuntien keskusjärjestöjen kanssa, ja ne ovat tämän hyväksyneet. Tämä on aivan oikea linja. Tässä vaiheessa, ylimenokauden aikana, tehdään näin, ja kun meille valmistuvat ensimmäiset uudet verojärjestelmän mukaiset verotiedot vuoden 1990 lopulla, sen jälkeen tehdään lopulliset ratkaisut, joissa tämä korjataan, jos on epäkohtia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan:

9) Ehdotuksen laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 191; ja

10) Ehdotuksen laiksi metsänparannuslain 13 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 192;

laki- ja talousvaliokuntaan

11) Ehdotuksen laiksi jätehuoltolain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 197;

sivistysvaliokuntaan

12) Ehdotuksen laiksi lukiolain 21 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 189;

valtiovarainvaliokuntaan

13) Ehdotuksen laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 188;

laki- ja talousvaliokuntaan

14) Ehdotukset laiksi vesi- ja ympäristöhallinnosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ja laiksi vesilain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 190;

puolustusasiainvaliokuntaan

15) Ehdotuksen laiksi terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 3 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 187;

sosiaalivaliokuntaan

16) Ehdotuksen laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 196; sekä

valtiovarainvaliokuntaan

17) Ehdotuksen laiksi vuodelta 1989 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista

sisältävä ed. Moilasen ym. lakialoite n:o 101.

18) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1987

esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Tarkoitukseni oli kyllä vastata ministeri Sorsan puheenvuoroon, mutta koska en olisi kahdessa minuutissa ehtinyt selvittää asiaa niin, että hän olisi sen ymmärtänyt, pyysin varsinaista puheenvuoroa, ja ikävä kyllä sitten asian käsittelemä keskeytyi. Mutta koska ulkoministeriön virkamiehiä vielä on kuuntelemassa keskustelua, palaan tähän asiaan eli kansalaisjärjestöjen omavastuuosuuteen kehitysyhteistyömäärärahoissa.

Kehitysyhteistyökertomuksen mukaan järjestön oman osuuden tulee olla pääsääntöisesti vähintään 40 % hankkeen kokonaiskustannuksista. Suomalaisen vammaisjärjestöjen aloitteesta tehtiin vuoden lopulla päätös alentaa järjestöjen omavastuuosuus vammaisalan hankkeista 40 prosentista 30 prosenttiin. Tähän kohtaan otin kantaa siten, että sanoin, että ei ole mustaa valkoisella, mutta ulkoministeriön järjestämässä seminaarissa viime viikolla on painotettu sitä, että omavastuuosuudesta puolet pitää olla kovaa rahaa. Tämä merkitsee kiristyvää linjaa nykyiseen käytäntöön verrattuna.

Ulkoasiainministeri Sorsa sanoi, että mitään päätöstä ei ole tehty. Minäkään en väittänyt, että mitään päätöstä olisi tehty, vaan totesin nimenomaan sen, millä tavalla ulkoministeriön toimesta on painotettu tätä asiaa ja mitä tämä järjestöille merkitsee. Tässä omavastuuosuudessa järjestöt voivat käyttää myös tavaralahjoituksia, joita ne ovat saaneet. Näillä on hyvin merkittävä osuus, koska kansalaisjärjestöjen hankkeet, niin kuin täällä todetaan, usein ovat sosiaali- ja terveydenhuollon projekteja. Ja näin ollen esimerkiksi sairaaloilta, terveyskeskuksilta jne. saadaan käytöstä poistettua tavaraa toimitettavaksi kansalaisjärjestöjen kautta kehitysmaihin. Ja nämä siis hyväksytään omavastuuosuuteen, mutta nyt halutaan ulkoministeriön toimesta korostaa sitä, että kovaa rahaa eli siis puhdasta rahaa pitäisi olla vähintään puolet omavastuuosuudesta.

Tämä merkitsee lisävaikeuksia kansalaisjärjestöille, jotka, kuten olen moneen kertaan todennut, toimivat usein hyvin vähäisillä voimavaroilla. Ne tekevät kuitenkin erittäin arvokasta työtä, jolle ulkoministeriön kehitysyhteistyöosasto on antanut tunnustuksensa. Ja näin ollen en pidä hyvänä sitä, että muutenkin vaikeisiin toimintamahdollisuuksiin uusia vaikeuksia todennäköisesti tällä linjalla tuodaan. Ja sen

vuoksi toivon, että kovan rahan osuutta omavastuuosuudessa ei lisättäisi tai ei vaadittaisi niin tiukasti sitä, että se on puolet, vaan hyväksyttäisiin tavaralahjoitukset suurempana osana omavastuuosuudessa. Halusin tämän asian nyt korjata selkeästi, ettei jää väärää käsitystä siitä, mitä olen esittänyt.

Kansalaisjärjestöjen toimintaa vaikeuttaa myös verovähennysten poistaminen. Eivät kansalaiset, jotka kehitysyhteistyöhön varoja antavat, suinkaan tee sitä vain saadakseen verovähennyksen. Niin kuin ministeri Liikanen täällä totesi, tarvitaan korkeampaa moraalia. Kyllä lahjoittajilla varmasti on korkea moraali, mutta eittämättä verovähennysoikeus on mahdollistanut sen, että kansalaiset ovat voineet entistä suurempia lahjoituksia tehdä, ja tämä varmasti on mennyt kehitysyhteistyön hyväksi. Ja näin ollen emme voi pitää oikeana sitä, että lahjoitusvähennys poistetaan.

Ed. Väyrynen oli pahoillaan siitä, että järjestöt eivät ole tässä asiassa pitäneet ääntä. Järjestöt ovat valmistautuneet tulemaan eduskuntaryhmien puheille aivan lähiaikoina tässä asiassa. Ja nimenomaan kansalaisjärjestöjen palvelukeskus KePa on tässä aloitteellinen ollut, koska tässä palvelukeskuksessa ovat jäseninä kansalaisjärjestöt, jotka kehitysyhteistyömäärärahoja ulkoministeriöltäkin saavat. Näin ollen tähän asiaan on puututtu. Erittäin suurta huolta kansalaisjärjestöissä tunnetaan juuri sen vuoksi, että näin toimintamahdollisuudet vaikeutuvat siinä työssä, jolle tunnustus on annettu ja jota erittäin vaikeissa olosuhteissa ja hyvin pienillä voimavaroilla usein tehdään. Me demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmässä olemme lahjoituksen verovähennysoikeuden säilyttämisen kannalla ja todella toivomme, että asia voitaisiin eduskunnassa myönteisesti ratkaista.

Lopuksi haluaisin kiinnittää huomiota vielä erääseen asiaan. Kehitysyhteistyökertomuksessa todetaan, että Lähi-idän pakolaisia avustetaan pääasiassa UNRWAn kautta. On erittäin hyvä, että näin tapahtuu ja että UNRWAn kautta toimitettua avustusta on huomattavasti viime aikoina lisätty. Mutta kuten kertomuksessakin todetaan, UNRWAn säännöksissä on rajoituksia, jotka aiheuttavat sen, että kaikille tarvitseville apua ei mene. Vaikka rajoituksia on poistettu, siitä huolimatta tilanne on se, että kaikille apua tarvitseville tätä kautta ei ole mahdollisuus apua toimittaa.

Sen vuoksi Arabikansojen Ystävyyssseura on

yhteyksiensä kautta esittänyt, että suoraan palestiinalaisten omille järjestöille, jotka toimivat miehityksillä alueilla, voitaisiin valtion toimesta antaa 100 %:n tuki. Mutta, ikävä kyllä, ulkoasiainministeriön linja tässä kysymyksessä ei tähän mennessä ole muuttunut. Toivon, että ulkoasiainministeriössä asiaa todella vakavasti pohdittaisiin nimenomaan ottaen huomioon sen tilanteen, mikä tällä hetkellä vallitsee Länsirannan ja Gazan alueella. Kansannousu on jatkunut kymmenen kuukautta, ja tilanne käy koko ajan vaikeammaksi. Nämä ihmiset ovat erittäin päättäväisesti kuitenkin lähteneet puolustamaan oikeuksiaan, kansalaisoikeuksia, jotka jokaiselle ihmiselle kuuluvat.

Israelin hallitus on antanut omille sotilailleen oikeuden entistä herkemmin käyttää ampumaseita ja kumiluoteja ja kun ne läheltä ammutaan, niiden seuraukset ovat hyvin vakavia. Tilanne alueella ei ole helpottumaan päin, vaan vaikeutuu entisestään. Sen vuoksi järjestöt, jotka siellä toimivat, tarvitsisivat kipeästi apua. Toivon todella, että ulkoasiainministeriössä tilanteen vaikeutumisen johdosta ollaan valmiit tarkistamaan aikaisempaa kantaa ja myöntämään palestiinalaisten omille järjestöille kehitysyhteistyötukea, niin että se toteutetaan suoraan valtion projekteina.

Herra puhemies! Lopuksi haluaisin myöntäenä seikkana todeta asian, jota en ole havainnut täällä vielä todettavan, eli sen, että kehitysyhteistyökertomus on huomattavasti kehittynyt ja sisältää erittäin paljon informaatiota, joten tästä kiitos ulkoministeriölle.

Ed. A h o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen totesi aivan oikein, että kukaan ei varmasti tai toivottavasti ei ainakaan kovin moni verovähennyksen johdosta, se motiivina, anna henkilökohtaista pannaan kehitysyhteistyöhön. Sen sijaan hieman kyllä hämmästellen kuuntelin sitä, kun hän puolusti verovähennyksen säilyttämistä. Hän kuitenkin varmasti tietää progressiivisen verotuksen toimintaperiaatteet.

Jos joku teollisuustyöläinen, joka ansaitsee vuodessa 80 000 mk, antaa minimipanoksen, joka verovähennykseen oikeuttaa, 300 mk vuodessa, hän saa siitä verohyvityksenä 78—85 mk. Mutta jos 250 000 mk vuodessa ansaitseva antaa saman lahjoituksen, hän saa takaisin valtiolta siitä 160—185 mk. Minusta tämä ei voi olla missään tapauksessa oikein eikä hyväksyttävä periaate silloin, kun kohdistetaan jotain

tämäntyyppisiä toimenpiteitä nimenomaan kehitysyhteistyöhön, jonka täytyy olla vapaata kansalaistoimintaa ja perustua muuhunkin kuin vain verojen välttämiseen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tähän on syytä todeta, että olemme olleet sillä kannalla, että yleensä vähennykset pitäisi tehdä verosta eikä tulosta, jolloin ne kohtelevat samalla tavalla lahjoittajia. Tämä täsmennyksenä kannanottooni.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Kun tätä asiaa ollaan lähettämässä ulkoasiainvaliokuntaan, jonka jäsenenä minulla on mahdollisuus sitä siellä käsitellä, minulla ei ollut lainkaan aikomusta käyttää tässä keskustelussa puheenvuoroa. Mutta kun ed. Väyrynen kahdesakin puheenvuorossaan esitti pari väittämää tai oikeastaan kysymystä nimenomaan kokoomukselle, niin jotta hänen kysymyksensä ei jäisi vastausta vaille, haluan tämän puheenvuoron käyttää, vaikkei hän itse olekaan täällä paikalla enää. Mutta näkyypähän sitten ainakin eduskunnan pöytäkirjoista, että vastaus hänen kysymyksiinsä on annettu.

Ed. Väyrynen nimittäin saatuaan ulkoasiainministeri Sorsan ja valtiovarainministeri Liikasen puheenvuoroista sen käsityksen, että sosiaalidemokraateilla on ollut tarkoituksena nostaa Suomen kehitysapu 0,7 %:iin bruttokansantuotteesta, ja ihmetellessään, miksi sitä ei sitten parastaikaa käsiteltävänä olevassa ensi vuoden budjetissa ole nostettu siihen, vaan jätetty 0,65 %:iin markkamääräisesti, kysyi, johtuuko kokoomuksen vastustuksesta, että tätä sosiaalidemokraattien arvokasta päämäärää ei tässä hallituksessa ole onnistuttu toteuttamaan.

Ensinnäkin haluan todeta sen, minkä jo molemmat äsken mainitsemani ministerit kertoivat, että tässä esityksessä Suomen kehitysapu tosiasiasa nostetaan ensimmäisen kerran tuohon 0,7 %:iin bruttokansantuotteesta eikä se suinkaan jää 0,65 %:iin, niin kuin ed. Väyrynen väitti.

Perusteluissahan sanotaan, että vuosi 1989 merkitsee tärkeää askelta Suomen harjoittamassa kehitysyhteistyössä. Hallituksen asettaman bkt-tavoitteen toteuttamiseksi on ehdotuksessa varauduttu siihen, että määrärahat ja sitoumusvaltuudet vastaavat 0,7 %:n bkt-osuutta. Mikäli maksatukset kehittyvät arvioitua nopeammin, siis suuremmiksi kuin tämä määrä-

raha 2 887 000 000 mk, mikä vastaa tuota 0,65 %:a bkt:sta, mikä kuitenkin siis on otaksuttu maksatuksen taso ja minkä vuoksi enempää määrärahaa momentille ei ole tarvinnut eikä ollut järkevää eikä oikeastaan budjettimääräysten vuoksi saanutkaan varata, niin on kuitenkin varauduttu siihen, että — toistan vielä — mikäli maksatukset kehittyvät tätä arviota nopeammin, momentin määräraha on tarkoitus ylittää tarvittavalla määrällä, siis 0,7 %:iin saakka.

Tämän tekstin pitäisi olla täysin selvä. Siis ei kukaan hallituksessa, ei kokoomuskaan ole ollut estämässä tätä arvokasta tavoitetta, vaan se toteutuu tässä budjetissa, jos vain projektit etenevät sillä tavalla käytännössä ja tosiasiasa, että maksatukset voidaan viedä tälle tasolle, jolle, niin kuin sanottu, arviomäärärahan turvin on mahdollista päästä tämän toteutukseen.

Loogisempaa olisikin ed. Väyrysen ollut kysyä sitä, että kun tämä tavoite, 0,7 %:n saavuttaminen, on sosiaalidemokraateilla ollut minun tietääkseni jo monta vuotta ja kokoomuksella oppositiossa ollessaan oli pysyvänä vaatimukseksi budjettipuheenvuoroissa, että se pitää nostaa 0,7 %:iin, mutta sitä ei keskustan ollessa hallituksessa kuitenkaan nostettu mutta nyt kokoomuksen ollessa hallituksessa se siihen nostetaan, kuka siis on ollut se, joka on estänyt sen nostamisen tätä ennen tähän tasoon?

Tämä on se viesti, jonka puheenjohtaja Väyrykselle halusin todeta ja vahvistaa sitä vielä sillä, että kokoomuksen kanta on hyvin tullut esiin tässä asiassa myös ulkoasiainvaliokunnassa kehitysyhteistyökertomusta aikaisemmin käsiteltäessä. Ulkoasiainvaliokunta on nimittäin mietintöönsä ottanut maininnan siitä, että 0,7 %:n taso on saavutettava mahdollisimman nopeasti eikä pidä siihenkään pysähtyä, vaan Suomen kehitysapua on nostettava siitä edelleenkin. Se ei ole mikään lopullinen raja, jonka saavutettuaamme olemme tyytyväisiä omaan osuuteemme kehitysmaiden avuntarvetta tyydyttävässä. Kokoomus on ollut tähän yhtymässä niin kuin ulkoasiainvaliokunnassa kaikki muutkin, myös ed. Väyrysen puolue, keskustapuolue.

Samalla esitän tässä pienen ihmetykseni siitä, että ed. Väyrynen ei itse ole ulkoasiainvaliokunnan jäsen, vaikka hän on kuitenkin sentään ollut yhdeksän vuotta, niin kuin hän itse sanoi, ulkoasiainhallinnon asioita hoitelemassa, jopa kehitysyhteistyökertomustakin rakentamassa ja kehitysyhteistyötä toteuttamassa ja lisäksi kor-

keimpaan akateemiseen oppiarvoon oikeuttavassa tutkimuksessa, väitöskirjassaan, tutkinut nimenomaan Suomen ulkopoliittista doktriinia, johon kehitysyhteistyökin liittyy. Miten arvokasta olisi, että hänen oppineisuutensa tällä saralla olisi eduskunnassa tämän alan tärkeimman elimen, jossa asiasisältöjä valmistellaan ja ratkaistaan eduskunnan hyväksyttäväksi, työssä mukana!

Vielä haluan mainita, miten on aivan luonnollista, että hallitus budjetissa jättää nuo määrärahat tällä kertaa ainakin vielä 0,65 %:n tasolle bruttokansantuotteesta. Ymmärrän sen tapahtuneen sen vuoksi, että ei ole niin nopeasti järjestettävissä projekteja, joissa olisi järkevästi toteutettavissa käytännössä, että heti suoralta kädeltä nostettaisiin maksatukseen yltävät määrärahat tuohon tasoon, vaikka ne tulevaisuudessa epäilemättä tullaan siihen nostamaan. Henkilökohtaisten kokemusten, siis paikan päällä saatujen kuvausten perusteella voin todeta, että varsin yllättäviä esteitä voi projektien etenemiselle tulla kehitysmaissa.

Panin merkille eräällä näihin kohteisiin tutustumismatkalla muun muassa sen, että se yritys, joka suomalaista kehitysprojehtia eräässä maassa oli toteuttamassa, oli yhtäkkiä projektin etenemisen kannalta siinä tilanteessa, että kun tuossa maassa oli myös sotatoimialueita kapinallisten ja hallituksen joukkojen välillä, niin sen arvokas kuljetuskalusto oli yhtäkkiä otettu sotatoimialueella taistelevien osapuolten käyttöön. En tiedä kumman, eikä se ole tässä merkityksellistäkään, mutta toinen tai toinen taikka osittain molemmat olivat vain ottaneet, niin kuin on luonnollista, että näin tapahtuu. Suurilla etäisyyksillä, kun kuljetuksia pitää tehdä projektikohteeseen jopa tuhansien kilometrien etäisyydelle, ilman 2 miljoonan dollarin kuljetuskalustoa, joka tässä tapauksessa oli evakuoitun kuljetuskaluston arvo, voidaan kuvitella sen olleen määrällisesti varsin mittava. Ilman tätä kalustoa, kun sitä ei ollut eikä aivan äkkiä voitu saada uutta tilalle, projekti ei luonnollisestikaan voinut edetä.

On aivan selvää, että tällaisia ylivoimaisia esteitä tulee ja niillä on tietysti oma osuutensa myös projektin etenemiseen ja sillä tavalla maksatuksiin. Vastaavanlaisia mitä moninaisimpia muita esteitä voi yllättäen tulla, niin kuin toinen esimerkki kertoo puolestaan siitä, miten taas ei ole järkevää viedä liian nopeasti tiettyjä projekteja eteenpäin, vaikka maksatukset voisivatkin edetä. Tämä esimerkki tosin ei ollut

suomalainen projekti, mutta suomalaisia se kosketti tietyllä tavalla. Eräs maa oli nimittäin omassa kehitysyhteistyöprojektissaan rakentanut erittäin korkealuokkaisen sairaalan kehitysyhteistyökohteeseen, mutta samalla ei ollut voitukaan varmistua siitä, että muu kansantalouden kehittyminen etenee sillä tavalla, että on varaa palkata sinne henkilökunta. Näin ollen tuo laitteistoinen valmiiksi tullut sairaala on seisonut useampia vuosia käyttämättömänä. Vaikka tuohon kohteeseen maksatus oli viety loppuun, niin sillä ei ollut kuitenkaan kehitysapuna mitään käytännön merkitystä. Se ei lainkaan palvelut sitä tarkoitusta, mitä varten se oli viety.

Kun erään suomalaisen vastaavan alan projektin edetessä puuttui laitteistoja, niin henkilökunta kysyi voitaisiinko lainata mikroskooppia tuosta sairaalasta, joka seisoo tyhjänä. Silloin ei löytynyt enää edes sellaista hallintovirkamiestä, joka olisi voinut tehdä ratkaisun ja tulla antamaan sen, mutta löytyi kuitenkin joku, joka katsoi voivansa tuon tarpeen tyydyttää. Kun mentiin sairaalaan, niin ei löytynyt edes avaimia, joilla olisi päästy sisään, vaan asianomainen ampui lukon rikki. Mentiin sisään, jolloin paksun pölyn alta kaivettiin tuo kaivattu mikroskooppi ja se saatiin lainatuksi suomalaisen projektin käyttöön.

Siis arvaamattomia ovat ne esteet, mitä saatetaan vaikeissa olosuhteissa kehitysapuprojektia toteutettaessa syntyä. Nämä tietysti on järkevästi täällä budjettia rakennettaessa syytä ottaa huomioon ja edetä siinä tahdissa kuin voidaan ja pyrkiä todella myös ilmaisemaan budjetissa, että se on 0,7 %, vieläkin selvemmin kuin nyt on, vaikka tälläkään kertaa siitä ei ole mitään epäselvyyttä.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Voidaan sanoa puolesta ja vastaan, nousevatko kehitysyhteistyömäärärahat ensi vuonna 0,7 %:iin kansantuotteesta. Tämä seikka nimittäin riippuu nyt maksatuksesta ensi vuonna. Ministeri Liikanen on budjetin lähetekeskustelussa 13.9.1988 todennut itse sanatakkasi näin: "Jos maksatusten vauhti kehittyä samalla tavoin kuin viime vuosina on tapahtunut, maksatukset asettunevat 0,65 %:n kansantuoteosuuden tasolle. Edellyttää maksatusten poikkeuksellista nopeutta, jos kehitysyhteistyömäärärahat kohoavat 0,7 %:n tasolle kansantuotteesta." Jää nähtäväksi, kehittyvätkö ne nyt ensi vuonna sitten poikkeuksellisesti, jotta

tuo taso, mihin Suomi on sitoutunut, saavutetaan. Tänään se ei tule ratkaistuksi.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Asia on tietysti aivan niin kuin ed. Hautala sanoo. Korostan vielä sitä, että kansainvälisissä vertailuissa on tärkeätä, että me jo tässä vaiheessa voimme esittää budjetiperustelujemme mukaan, että Suomi on tällä hetkellä saavuttanut tuon 0,7 %:n tason varautumalla budjetissa senkin mukaiseen maksatukseen. Jos todella niin käy, että äsken kertomani kaltaisia tai muita niihin verrattavia tai muunlaisia esteitä projektien etenemiselle ei ole ja projekteja ennätetään järkevästi suunnitella toteutettavaksi noissa maissa, niin mitään estettä ei todellakaan ole sille, että käytännössä maksatukset voivat edetä aina 0,7 %:iin saakka ja vielä sen ylikin, koska kysymyksessä on arviomääräraha. On tietystikin muistettava, kun kerran prosenttiluku on kytketty bruttokansantuotteen kehitykseen, että jos se kehittyy laskettua nopeammin, niin tuota 0,7 %:a ei tietenkään saavuteta, koska suuremmasta luvusta samat markkamäärät ovat silloin pienempiä prosentuaalisesti. Tämän hetken näkymien mukaan kummatkin on arvioitava. Sen mukaan se on saavutettu.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! On kuvaavaa kehitysyhteistyöstä käytävälle keskustelulle, että keskustelu koko ajan pyörii sen ympärillä, onko Suomi saavuttamassa YK:n asettaman tavoitteen vai eikö ole saavuttamassa. Tämä on voimavarojen tuhlausta. Paljon järkevämpää olisi keskustella nimenomaan kehitysyhteistyön sisällöstä, siitä, miten se voitaisiin toteuttaa entistä paremmin niin, että apu menisi perille niihin maihin, jotka apua eniten tarvitsevat, ja niihin paikkoihin eri maissa, joissa apua eniten tarvitaan, ja miten se apu olisi senlaatuista, että se ei olisi byrokraattista. Tämä apu tulee nimenomaan paikallisiin oloihin perehtymättömyyden, paikallisten traditioiden ja käyttäytymiseen vaikuttavien tekijöiden tuntemattomuuden johdosta. Avun pitäisi perustua nimenomaan siihen, että tunnetaan se maa, jossa toimitaan ja toimitaan yhdessä vastaanottajamaan asukkaiden kanssa niin, että apu ei tule ylhäältä kaikkietävästi ja kaikkiiymmärtävästi, kuten usein vaarana on silloin, kun hyvin tietäväiset ihmiset menevät auttamaan nimenomaan maasta, jossa on suhteellisen järjestäytynyt organisaatio ja tiedetään, kuinka mitkäkin asiat hoidetaan.

Suomen kehitysyhteistyötä arvioitaessa on todettu mm., että se ei ole aina mennyt perille sillä tavalla kuin olisi ollut toivottavaa, ja että se on toteutettu paikka paikoin ja aika ajojin kalliisti. Näin tulemme laatu- ja määräkysymykseen. Tällä hetkellä nimenomaan tulisi erityisesti keskittyä ja panostaa siihen, että kehitysyhteistyön laatua sen kaikilla alueilla ja aloilla kohotetaan. Tähän päästään sillä, että yhteistyösuhde on näissä projekteissa mahdollisimman pitkäaikainen.

Täällä kerrottiin edellä eräs niistä monista esimerkeistä, joita aina silloin kerrotaan, kun kehitysyhteistyöstä puhutaan, korkealuokkaisen sairaalan rakentaminen tässä tapauksessa. Siinä ei tunnettu paikallisia oloja, eikä siinä tunnettu kokonaistilannetta ja niitä arvaamattomia esteitä, joita nimenomaan paikallisten traditioiden ja uskomusten, vuosisatojen aikana muotoutuneiden traditioiden muodossa on olemassa. Nämä vaikuttavat ensisijaisesti terveydenhuollon alueella ja myös monilla alueilla. Itse puhun tästä kahden vuoden kokemuksen perusteella eräässä maailman köyhimmistä maista, joka sekin kokemus on liian lyhyt.

Jotta päästään korkeatasoiseen kehitysyhteistyöhön, niin se nimenomaan tulee olla kehitysyhteistyötä eikä kehitysapua. Tämä asennoituminen tulee olla yhteistyöasennoituminen. Nimenomaan työn täytyy olla riittävän pitkäaikaista ja yhdessä tapahtuvaa, jotta päästään tavoitteisiin ja jotta paikallisten ja ulkolaisten tavoitteet ovat yhteneväiset. Ongelmanahan on nimenomaan myös se, että tavoitteet eivät läheskään aina ole yhtenäisiä.

Kun ajatellaan laajemmin tätä kysymystä, ei vain Suomen ja kehitysmaiden kannalta vaan koko maailman laajuisesti ns. teollisuusmaiden kontra kehitysmaiden kannalta, meillähän tällä hetkellä kehitysmaihin varojen kulkusuunta on kielteinen eli se, että varoja kulkeutuu kehitysmaista pois eikä sinnepäin. Nyt siis kehitysmaat ovat siinä vaiheessa, että ne maksavat niitä velkojaan, mitä ne ovat usein pakkotilanteissakin vuosien mittaan ottaneet. Tällä hetkellä se raha, joka kehitysmaista suuntautuu pois, on huomattavasti suurempi kuin se, mikä sinne menee, niin hullulta kuin se kuulostaakin, kun puhutaan siitä kuinka kehitysmaita suuresti autetaan.

Tästä velkakysymyksestä mm. Suomen valtiontalouden olisi hyvä ottaa oppia ja muistaa, että kaikkihan on maksettava aikanaan ja varsin korkealla korolla. Maailmanlaajuisesti aja-

tellen eräs kysymys, johon pitäisi kiinnittää erityistä huomiota, on miten köyhimpien maiden velkakysymys hoidetaan, miten köyhimmat maat saavat ne taloudelliset edellytykset, että ne pystyvät peruspalvelunsa järjestämään. Korkealuokkainen sairaala on sellainen hyvin korkean tason tavoite. Ensin pitää saada puhdasta vettä ja jokapäiväistä leipää suhteellisen puhtaana jne. Sen jälkeen on vasta tämän korkeamman tason avun vuoro.

Paitsi tämä kehitysmaiden velkaantuminen, nyt erittäin kipeä ja ratkaiseva ongelma on metsien tuhoutuminen ja eroosioilmiö, joka monissa maissa kiihtyy kovalla vauhdilla. Se tuo jo nyt suuria ongelmia ja tulevaisuudessa vielä ylitsepääsemättömpiä ongelmia. Tässä nimenomaan olisi varsinkin Aasian maita ajatellen sellainen alue, johon Suomen kehitysyhteistyössä erityisesti tulisi panostaa, niin kuin on tehtykin, mutta vielä entistä suuremmassa laajuudessa. On suorastaan hämmästyttävää, miten eroosio jo muutamien vuosien kuluessa etenee ja miten metsät tuhotaan. On aivan selvää, että ne tuhoutuvat, kun on kysymys siitä, miten saa tänä päivänä ensin sen riisinsä, ja miten saa riisin kypsennetyksi. Siihen tarvitaan ilman muuta energiaa, polttoainetta, ja puu on se ainoa "ilmainen" energianlähde, mitä monilla on. Ja silloin se puu otetaan eikä jakseta eikä pystytä kerta kaikkiaan ajattelemaan sitä, mikä tilanne on muutamien vuoden, kymmenen vuoden tai sadan vuoden päästä, kun nämä puut nyt kaadetaan, mitkä tässä lähistöllä ovat. Puiden hankkiminen on aivan jokapäiväinen elämänskysymys näille ihmisille, ja näin metsät tuhoutuvat runsaan väestön maissa pikavauhtia. Tämä on keskeinen ongelma, johon nimenomaan kaikkien kehitysyhteistyötä tekevien tulee yhdessä paneutua.

Kolmas kysymys keskusteltaessa kehitysyhteistyöstä on sen arvioiminen, kuinka paljon keskitytään YK:n ja sen jäsenjärjestöjen kautta tehtävään kehitysyhteistyöhön ja kuinka paljon painotetaan tätä kahdenvälistä kehitysyhteistyötä. Erityisesti pakolaiskysymyksessä tulee painottua YK:n työhön ja siinä entistä enemmän edistää YK:n pakolaisasiain komissaarin mahdollisuuksia toimia maailman pakolaiskysymyksen myönteiseksi ratkaisemiseksi.

Meillä hersytellään tuon tuostakin siitä, kuinka tärkeää on Suomeen tuoda niin ja niin paljon pakolaisia ja saada heille onnellinen tulevaisuus tässä maassa. Siinäkin kiistellään luvuista, mitkä ovat ne luvut, joihin pitäisi pyrkiä.

Pakolaiskysymystäkin pitäisi käsitellä niin, että siinä ei liikaa erilaisten tunnekuohujen pohjalta ruveta keskustelemaan, vaan järkipäisemmin kuitenkin sydän mukana sillä tavalla, että muistetaan näiden kaukaisten lähimmäisten avun tarve ja se, että me onnellisemmassa asemassa olevat ihmiset voimme heitä auttaa ja meillä on velvollisuus heitä auttaa, mutta ensisijaisesti siellä, missä he ovat ja heidän asuma-alueidensa lähellä.

On aivan selvästi tullut ilmi, että sellainen hyvinvointivaltio kuin Suomi, jokin muu Pohjoismaa tai jokin muu teollisuusvaltio ei ole niin myönteinen paikka kehitykselle ihmiselle kuin olisi toivottavaa. Kun he tulevat tänne meidän maahamme, heillä säilyy se sama ihonväri, se erottava ihonväri, ja se on sellainen tekijä, että aina, kun tulee jotain ristiriitatilanteita, kriisitilanteita, joissa on vastakkain minun etuni ja sinun etusi, niin se minun etuni aina voittaa. Nämä ihmiset, olipa lainsäädäntö sitten millaista tahansa, tulevat tavalla taikka toisella syrjityiksi ja ne, jotka ovat lapsesta lähtien täällä näissä maissa kasvaneet, jopa he kokevat hyvin vaikeana, että he eivät ole päässeet juurtumaan ja kotiutumaan siihen maahan, jossa he asuvat. Kun he menevät entiseen isänmaahansa tapamaan sisariaan ja veljiään, niin heidän biologiset sisarensa ja veljensä ovat vielä vieraampia kuin ne, joiden kanssa he ovat eläneet lapsuus- ja nuoruusvuotensa. Heillä ei ole mitään yhteyttä alkuperäiseen perheeseen eikä mitään yhteyttä alkuperäiseen maahan, mutta heillä ei ole uuttakaan kotimaata, johon he olisivat juurtuneet ja sopeutuneet. He ovat monella tavoin irrallisia. Sen takia on syytä ensisijaisesti auttaa pakolaisia niin pitkälle kuin mahdollista heidän omalla elinalueellaan ja vasta siltä osin kun näin ei voida tehdä, auttaa heitä niin, että heitä tuodaan meidän maahamme. Mutta silloin täytyy suunnitelmallisesti toimia niin, että heitä ei vain tänne oteta, vaan että täällä myös turvataan kaikki sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi niin pitkälle kuin voidaan, koska sitten henkisessä hyvinvoinnissa on hyvin paljon vaikeuksia, vielä enemmän vaikeuksia, jos perustarpeet eivät ole tyydytetyt.

Meillä on melkoinen vastuu pakolaiskysymyksessä sekä niiden kaukaisten lähimmäistemme osalta, joita autetaan oman maansa lähellä, että eri toten heidän kohdalta, jotka tulevat tänne meidän maahamme.

Täällä on keskusteltu siitä, miten verovähennysoikeuden säilyttäminen edistäisi kehitysyhteistyötä.

teistyötä ja myös niitä myönteisiä asenteita, joita kipeästi juuri nyt kehitysyhteistyötä kohtaan tarvitaan. Nimenomaan myös verovähennysoikeuden poistaminen on omiaan edistämään sitä kovaa linjaa ja oman edun tavoittelua, joka meillä tänä päivänä on vallalla. Pelkästään verouudistuksen nimissä tätä muutosta ei tulisi tehdä, ja tässä näkyy jälleen hallituksen lyhytjänteistä suunnittelua suosiva linja. Nyt nämä kehitysyhteistyö- ja lähetysjärjestöt ovat paljolti suunnitelleet sen mukaisesti, että on olemassa verovähennysoikeus. Kun he ovat saaneet suunnitelmansa tämän mukaisesti tehdyksi, niin silloin sitten valtio sanookin, että eipäs enää tätä vähennysoikeutta annetakaan. Tässä on monia myönteisiä tekijöitä, niin että se pitäisi säilyttää.

Omarahoitusosuudesta täällä on puhuttu. 20 %:iin tulisi omarahoitusosuus laskea, mutta silloin olisi kyllä keskusteltava vakavasti siitä, että 20 % on todella kovaa rahaa ja se loppuosa on järjestöjen työpanosta. Näin nimenomaan sen takia, että jos näin ei tehdä, niin on vaarana, että tilaisuus tekee varkaan, eli että hallintokulut myös näitten kehitysyhteistyö- ja lähetysjärjestöjen osalta nousevat. Jos, herra puhemies, näin tapahtuu, niin silloinhan ei enää ole kehitysyhteistyöjärjestöjen toiminta edullisem-

paa kuin muiden. Toki heillä on monesti pidempi kokemus paikallisista oloista jne. Siinä mielessä heillä edelleen on etu, mutta tärkeätä on, että kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen ja lähetysjärjestöjen hallintokulut pysyvät nykyisellä tasollaan eli pieninä. Samaan tulee myös valtion virallisessa kehitysyhteistyöpolitiikassa pyrkiä, että valtion hallintokulut ovat kohtuulliset.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 19.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin